

Natura 2000

Nasza europejska przyroda

w 27 państwach członkowskich UE

Komisja Europejska

**Europe Direct to serwis informacyjny, w którym
można otrzymać odpowiedzi na wszelkie pytania
dotyczące Unii Europejskiej.**

**Bezpłatna linia telefoniczna:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Więcej informacji o Unii Europejskiej dostępnych jest w Internecie na portalu: (<http://ec.europa.eu>).

Więcej informacji o Sieci NATURA 2000 znajdą Państwo w Internecie na portalu:
http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Bibliografia znajduje się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2009

ISBN 978-92-79-11576-9

© Wspólnoty Europejskie, 2009

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem wskazania źródła.

Wszystkie fotografie zawarte w niniejszej publikacji są chronione prawem autorskim i nie mogą być wykorzystane do celów innych niż niniejsza publikacja bez wyraźnej zgody autorów.

Wydrukowano w Belgii

Wydrukowano na papierze z makulatury, któremu przyznano znak towarowy UE papieru drukarskiego przyjaznego dla środowiska; http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

Natura 2000

Nasza europejska przyroda

Str.	SPIS TREŚCI
2	Przyroda Europy – bogate dziedzictwo naturalne
4	Przyroda – bezcenne zasoby
6	Przyroda ... zagrożona
8	Jak przeciwdziałać? – Odpowiedź Europy
10	Dyrektywy: „siedliskowa” i „ptasia”
12	Sieć Natura 2000 – europejski system obszarów chronionych
14	Natura 2000 częścią ożywionego krajobrazu
16	Ludzie w centrum sieci Natura 2000
18	Czym będzie Natura 2000 w praktyce?
20	Jak mierzyć sukces?
22	Natura 2000 – jak może pomóc każdy z nas?
24	Wykaz materiałów fotograficznych

Przyroda Europy – bogate dziedzictwo naturalne

Europa zajmuje niespełna 5% lądowej powierzchni Ziemi. Jednak pomimo tych niewielkich rozmiarów, na jej obszarze występuje zaskakujące bogactwo roślin, zwierząt i krajobrazów, z których wiele nie spotkamy nigdzie indziej na świecie.

Nasze bogactwo biologiczne w dużym stopniu wynika z różnic klimatycznych, topograficznych i geologicznych. Od Koła Podbiegunowego po ciepłe wybrzeża Morza Śródziemnego, od szczytów Alp po rozległe równiny Europy Środkowej – bioróżnorodność na naszym małym kontynencie jest doprawdy zadziwiająca.

W procesie powstawania naszych krajobrazów czynnikiem bardzo ważnym było długoletnie przywiązanie człowieka do ziemi. Przez wieki ludzie praktykowali różne sposoby uprawy roli, co sprzyjało rozwojowi licznych „siedlisk półnaturalnych”, bogatych w gatunki roślin i zwierząt dzięki przyrodzie (łąki kośne, pastwiska leśne, otwarte wrzosowiska), których przetrwanie uzależnione jest całkowicie od nieprzerwanego użytkowania przez człowieka.

Także i w naszym krajobrazie wszędzie odzwierciedla się bogata mozaika narodowościowa, kulturowa, językowa i tożsamościowa Europy. Niewiele jest miejsc na świecie, w których występuje tak zróżnicowane bogactwo siedlisk naturalnych i ostoje dzikiej przyrody kontrastujące, już na poziomie regionów, ze ściśle powiązanymi krajobrazami kulturowymi na tak małym obszarze. To właśnie stanowi o wyjątkowych cechach przyrody europejskiej.

To nasze dziedzictwo naturalne.

Przyroda – bezcenne zasoby

Chroniąc nasze naturalne dziedzictwo, zapewniamy, że różnorodność roślin, zwierząt i siedlisk w Europie będzie zachowana dla przyszłych pokoleń.

Niezależnie od tego czy żyjemy w mieście, czy na wsi, większość z nas od czasu do czasu udaje się na łono przyrody a to w celu podziwiania pięknych scenerii, czy tylko na spacer, popływać, zarzucić wędkę, odpocząć bądź eksplorować okolicę czy też po to - po prostu, aby zażyć świeżego powietrza i posłuchać śpiewu ptaków. Kontakt z przyrodą ma bowiem bardzo korzystny wpływ na nasze zdrowie i dobre samopoczucie.

Przyroda to nie tylko wartość pięknych krajobrazów. To przyrodzie zawdzięczamy niejedną korzyść materialną. Dostarcza nam bogatą paletę artykułów spożywczych, włókien naturalnych, czystej wody, zdrowych gleb i wiele innych pożytków. Czerpiemy korzyści również z ważnych środowiskowych funkcji przyrody. Pszczoły zapylają nasze rośliny uprawne. Tereny podmokłe z kolei stanowią naturalną ochronę przeciwpowodziową, działając jak gąbki wchłaniające nadmiar wody. Trzcinowiska pomagają oczyścić zanieczyszczone wody poprzez wchłanianie substancji toksycznych, a torfowiska działają jak naturalne ujścia dla dwutlenku węgla, który jest główną przyczyną globalnego ocieplania klimatu.

Przede wszystkim przyroda stanowi podstawowe źródło dochodu dla wielu ludzi w całej Europie, którzy w sposób zrównoważony zbierają plon swych zasobów naturalnych. Przykładowo w licznych zakątkach Europy miliony mieszkańców zawdzięczają byt ekstensywnym uprawom roli.

CZY WYSTARCZAJĄCO DOCENIAMY NASZĄ PRZYRODĘ?

Wartość obrazu Moneta
przedstawiającego pole makowe szacuje się w granicach pięciu do 50 milionów EURO, podczas gdy cena samego pola to w rzeczywistości 5.000 EURO za hektar.

Przyroda – część naszej tożsamości

Przeprowadzone aktualnie badania potencjału gospodarczego trzech parków narodowych w Walii dowiodły, że od tych obszarów chronionych zależy 12.000 miejsc pracy, a parki generują około 250 milionów EURO dochodów rocznie.

Przyroda ... zagrożona

Przyroda Europy jest w coraz większym stopniu zagrożona. Całe populacje gatunków kurczą się w zatrważającym tempie, a wiele cennych siedlisk naturalnych i półnaturalnych szybko zanika. Obecnie w Europie zagrożonych jest prawie połowa gatunków kręgowców, w tym jedna trzecia gatunków gadów, ryb i ptaków.

Ten drastyczny spadek spowodowany jest głównie utratą lub fragmentacją siedlisk niezbędnych dla życiowych funkcji zwierząt. Liczne siedliska kurczą się wraz z coraz bardziej intensywnym wykorzystaniem gruntów, inwestycjami dużych obiektów infrastruktury – takich jak drogi, a także na skutek nieustannego rozwoju obszarów miast.

W ciągu zaledwie kilku dziesięcioleci osuszono połowę cennych terenów podmokłych w Europie na potrzeby człowieka. Aż prawie trzy czwarte wydm we Francji, Włoszech i w Hiszpanii zabudowano na potrzeby masowej turystyki.

Zmiany klimatyczne to obecnie najpoważniejsze wyzwanie, przed którym stoi nie tylko ludzkość, lecz także przyroda ożywiona. Kolejnym problemem są gatunki inwazyjne, które na trwałe zadomawiają się w nowych siedliskach i wypierają rodzimą florę i faunę. Zanieczyszczenia i nie zrównoważona eksploatacja zasobów naturalnych, oraz zaniechanie tradycyjnej gospodarki rolnej implikuje inne zagrożenia dla przyrody.

KATASTROFA TANKOWCA „PRESTIGE”

Gdy w listopadzie 2002 r. u wybrzeży północnej Hiszpanii zatonął tankowiec „Presitige”, do morza wyciekło 64.000 ton ropy, zabijając około 300.000 ptaków morskich (głównie nurzyków podbiałych, maskonurów atlantyckich oraz alk). Straty spowodowane w rybołówstwie, turystyce oraz w dziedzictwie naturalnym na zanieczyszczonych brzegach o długości 3.000 km wyniosły w przybliżeniu pięć miliardów EURO. Poszkodowanych było bezpośrednio około 30.000 osób zarobkujących w rybołówstwie i hodowli skorupiaków. Kilka lokalnych branżowych organizacji rybackich zanotowało 80-procentowy spadek dotychczasowych połowów.

Zagrożone są już nie tylko rzadkie gatunki, takie jak niedźwiedzie, motyle czy rośliny endemiczne. Populacja wróbla domowego uległa drastycznemu zmniejszeniu się w ciągu ostatnich dwudziestu lat z powodu utraty siedlisk. Zanika również większość europejskich wrzosowisk. W konsekwencji zmniejszają się populacje gatunków, których przetrwanie uzależnione jest od występowania odpowiednich siedlisk – można tu wymienić przykładowo jaszczurkę zwinkę czy pokrzewkę kasztanowatą.

↓ Tendencja spadkowa
□ Stabilizacja

Zmniejszanie się populacji wróbla domowego w UE:
Źródło „Birdlife” 2005

Jak przeciwdziałać?

- Odpowiedź Europy

W obliczu tak zatrważających zmian w przyrodzie mieszkańcy całej Europy wyrażają zaniepokojenie o naturalne dziedzictwo i bioróżnorodność, gdyż od tego zależą: nasza kondycja zdrowotna i nasze poczucie dobrobytu.

W odpowiedzi na to rządy państw członkowskich UE zobowiązały się podczas Europejskiego Szczytu w Goeteborgu w 2001 roku do powstrzymania do roku 2010 procesu zanikania bioróżnorodności w Europie.

Tak jak przyroda nie uznaje granic państw, tak też i ten ambitny cel najlepiej realizować koordynując wysiłki i łącząc posiadane rezerwy.

Wielkie rzeki, jak na przykład Dunaj, płyną przez liczne państwa, a jeżeli jedno z nich zanieczyszcza część rzeki, to skutki są odczuwalne dla wszystkich. Ptaki wędrowne przemierzają Europę wzdłuż i wszerz w poszukiwaniu miejsca na odpoczynek, żerowiska i lęgowiska. Jeżeli te siedliska chronimy tylko w jednej części Europy, to szanse gatunków wędrownych na przetrwanie są nikłe.

Prawodawstwo europejskie określa standardy w zakresie ochrony przyrody na terenie całej Unii Europejskiej, umożliwiając wszystkim 27 państwom członkowskim współdziałanie w ramach silnego systemu prawnego w celu ochrony najbardziej wrażliwych gatunków i siedlisk.

Żuraw przemierza całą Europę ze swych zimowisk położonych na południu, do letnich siedlisk lęgowych na północy. Dzięki prawodawstwu europejskiemu, w ramach sieci Natura 2000, ochroną objęto obszary położone wzdłuż całej trasy wędrówek żurawi, co sprzyja rozwojowi populacji w Unii Europejskiej.

• Obszary Natura 2000 chroniące żurawie europejskie.
Stan: październik 08.

Dyrektywy:

„siedliskowa” i „ptasia”

Fundamentami prawodawstwa europejskiego w ochronie przyrody są: dyrektywa dotycząca awifauny oraz dyrektywa siedliskowa.

- **Dyrektywa „ptasia”** została przyjęta w roku 1979 w celu ochrony wszystkich gatunków ptaków dziko żyjących i ich najważniejszych siedlisk na obszarze całej UE. Dyrektywa ta kładzie kres określonym praktykom, takim jak hodowla i handel dzikim ptactwem występującym naturalnie, bądź określonym metodom zabijania ptaków, a także wprowadza prawny mechanizm regulacji innych czynności, na przykład polowań, co ma na celu zapewnienie przetrwania gatunków awifauny.

Dyrektywa wprowadza również wobec wszystkich 27 państw członkowskich obowiązek ochrony najważniejszych obszarów odwiedzanych przez ponad 190 gatunków ptaków wędrownych, szczególnie zagrożonych, przy czym szczególnie uwzględnia obszary podmokłe o znaczeniu międzynarodowym.

- W roku 1992 Unia Europejska proklamowała **dyrektywę siedliskową**, właściwie ochrony FFH, czyli: flory, fauny i habitatów (siedlisk). Dyrektywa ta wprowadza w Europie w celu ochrony dzikiej przyrody podobne działania jak w dyrektywie o ochronie awifauny, obejmuje jednakże szerokie spektrum ponad 1.000 gatunków rzadkich, zagrożonych, bądź endemicznych. Ponadto określa 230 typów rzadkich i specyficznych siedlisk, które po raz pierwszy stały się odrębnym przedmiotem ochrony.

Wyżej wspomniane dyrektywy są najbardziej ambitną i zakrojoną na największą skalę inicjatywą, jaką kiedykolwiek podjęto w celu ochrony dziedzictwa naturalnego w Unii Europejskiej.

RYŚ IBERYJSKI (*Lynx pardinus*)

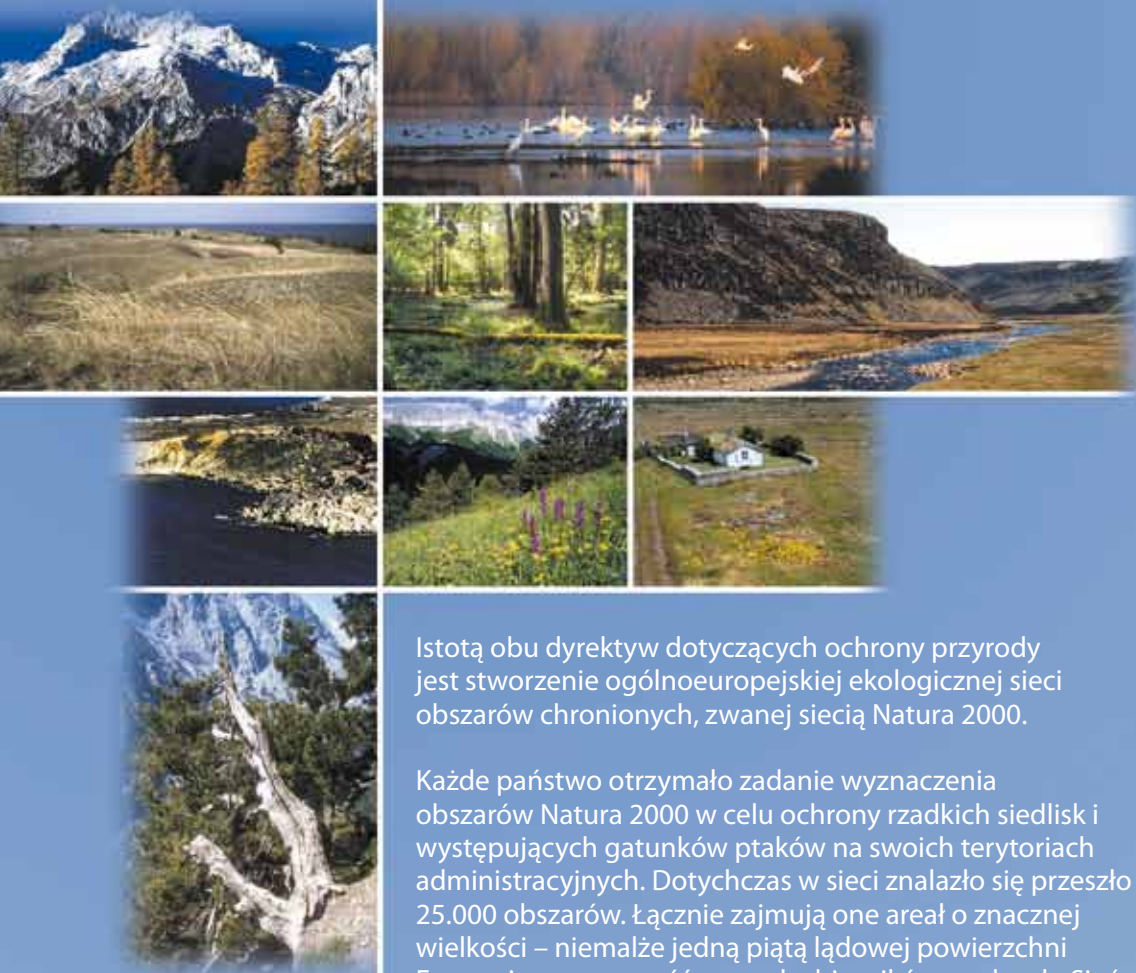
Ryś iberyjski, którego populacja liczy 100 do 200 osobników, jest obecnie najbardziej zagrożonym gatunkiem na świecie. Intensywne rolnictwo i projekty infrastrukturalne (m. in. budowa nowych dróg) podzieliły siedliska rysia w takim stopniu, że ograniczają się one jedynie do oddalonych od siebie „wysp” w południowo-zachodniej Hiszpanii i Portugalii.

Nielegalne polowania, zastawianie pułapek oraz kolizje drogowe stanowią również poważny problem, jak brak głównej bazy pokarmowej, tj. królików, które niemal zupełnie wyniszczyła choroba (Myxomatosis). Jeżeli gatunek rysia iberyjskiego nie wróci do poprzedniego stanu, może stać się pierwszym wymarłym gatunkiem z rodziny kotowatych od czasu wyginięcia tygrysa szablozębeo 10.000 lat temu.

Zróżnicowanie typologiczne siedlisk podlegających ochronie na mocy dyrektywy siedliskowej jest bardzo duże – od naturalnych lasów w Skandynawii po wapienne skały wybrzeży Atlantyku czy bogate gatunkowo alpejskie hale. W myśl systemu sieci Natura 2000 pod ochroną znalazły się obecnie takie zagrożone gatunki, jak puchacz, czerwończyk nieparek i sasanka Tąkowa.

Sieć Natura 2000 – europejski system obszarów chronionych

Istotą obu dyrektyw dotyczących ochrony przyrody jest stworzenie ogólnoeuropejskiej ekologicznej sieci obszarów chronionych, zwanej siecią Natura 2000.

Każde państwo otrzymało zadanie wyznaczenia obszarów Natura 2000 w celu ochrony rzadkich siedlisk i występujących gatunków ptaków na swoich terytoriach administracyjnych. Dotychczas w sieci znalazło się przeszło 25.000 obszarów. Łącznie zajmują one areał o znacznej wielkości – niemalże jedną piątą lądowej powierzchni Europy i znaczną część naszych zbiorników wodnych. Sieć obszarów NATURA 2000 jest największym tego rodzaju systemem obiektów chronionych na świecie.

W zależności od tego, jakie gatunki lub siedliska mają być przedmiotem ochrony, poszczególne obszary Natura 2000 różnią się wielkością od powierzchni rzędu 1 ha do ponad 5.000 km², przy czym większość liczy od stu do tysiąca hektarów. Niektóre z nich są rozproszone w znacznej odległości, jednak większość stanowi integralną część naszych krajobrazów, obejmując całe spektrum zróżnicowanych siedlisk, stref buforowych oraz innych elementów krajobrazu.

W rezultacie sieć Natura 2000 nie tylko chroni rzadkie w Europie gatunki i siedliska, ale również zapewnia bezpieczne ostoje dla wielu gatunków dzięki flory i fauny, które mimo pospolitego występowania, stanowią równie ważną część naszego dziedzictwa naturalnego.

Dyrektywa siedliskowa

Załącznik I:
Typy siedlisk
Załącznik II:
gatunki

Lista obszarów
w danym państwie

ronionych

REGIONY BIOGEOGRAFICZNE

W Unii Europejskiej występuje dziewięć regionów biogeograficznych, z których każdy charakteryzuje się specyficzną mieszanką roślinności, klimatu, topografii i geologii. Rozróżnienie poszczególnych regionów ułatwia obserwacje tendencji stanu zachowania gatunków i siedlisk w podobnych warunkach naturalnych, niezależnie od granic politycznych i administracyjnych.

Borealny

Atlantycki

Kontynentalny

Alpejski

Panoński

Stepowy

Czarnomorski

Śródziemnomorski

Makaronezyjski

Dyrektywa ptasia

Obszary specjalnej
ochrony ptaków

Lista obszarów
o znaczeniu
wspólnotowym

Specjalne
obszary
ochrony
siedlisk

Sieć obszarów
Natura 2000

JAKIE KRYTERIA DECYDUJĄ O WYBORZE OBSZARÓW NATURA 2000?

W przypadku wyznaczania obszarów według dyrektywy siedliskowej:

- ETAP 1: Pierwszy krok podejmują Państwa Członkowskie. Każde państwo samodzielnie określa obszary, które mają znaczenie z punktu widzenia ochrony gatunków i siedlisk wymienionych w dyrektywie siedliskowej, występujących w stanie naturalnym na terytorium tego państwa. Na tym etapie wybór musi opierać się wyłącznie na przesłankach o charakterze ekologicznym.
- ETAP 2: Państwa Członkowskie przesyłają do Komisji Europejskiej krajowe listy Natura 2000. Komisja Europejska analizuje informacje dotyczące całego regionu biogeograficznego, a następnie, we współpracy z zainteresowanymi państwami członkowskimi, odpowiednimi stowarzyszeniami, niezależnymi naukowcami oraz organizacjami pozarządowymi, wybiera obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. Jeżeli po sprawdzeniu lista okazuje się niewystarczająca, to państwa członkowskie wzywa się do uzupełnienia sieci przez zaproponowanie kolejnych obszarów.
- ETAP 3: Końcowy etap polega na tym, że Państwa Członkowskie formalnie obejmują ochroną wybrane obszary i podejmują działania zmierzające do zachowania lub przywrócenia właściwego stanu.

Dla gatunków wymienionych w dyrektywie ptasiej państwa członkowskie wybierają obszary i po weryfikacji podejmują się ich integracji bezpośrednio do sieci obszarów chronionych Natura 2000.

Natura 2000 – częścią ożywionego krajobrazu

Ochrona przyrody często kojarzy się z zamkniętymi rezerwatami przyrody, w których działania człowieka są systematycznie ograniczane. Natura 2000 zakłada odmienną filozofię ochrony przyrody. Polega to na uwzględnieniu faktu, że człowiek jest integralną częścią przyrody, a najlepsza jest partnerska kooperacja człowieka z przyrodą.

Szereg obszarów Natura 2000 mieni się bogactwem gatunków właśnie dzięki tradycyjnej gospodarce. W takich przypadkach, ważne jest aby tego rodzaju działania (np. ekstensywne rolnictwo) kontynuować w przyszłości.

W większości obszarów Natura 2000 nadal będzie mieć miejsce tradycyjna gospodarka, która uwzględni wymogi ochronne zagrożonych siedlisk i gatunków. Z pewnością nie da się uniknąć wyznaczenia kilku ścisłych rezerwatów przyrody, w których działania człowieka będą ograniczone z uwagi na występujące rzadkie gatunki i siedliska.

W ten sposób Natura 2000 wspiera zasadę zrównoważonego rozwoju. Jej celem nie jest powstrzymanie rozwoju gospodarczego, lecz ustalenie takich zasad, które zapewnią występowanie bioróżnorodności mimo postępujących działań gospodarczych w Europie.

CO OBOWIĄZUJE NA OBSZARACH NATURA 2000?

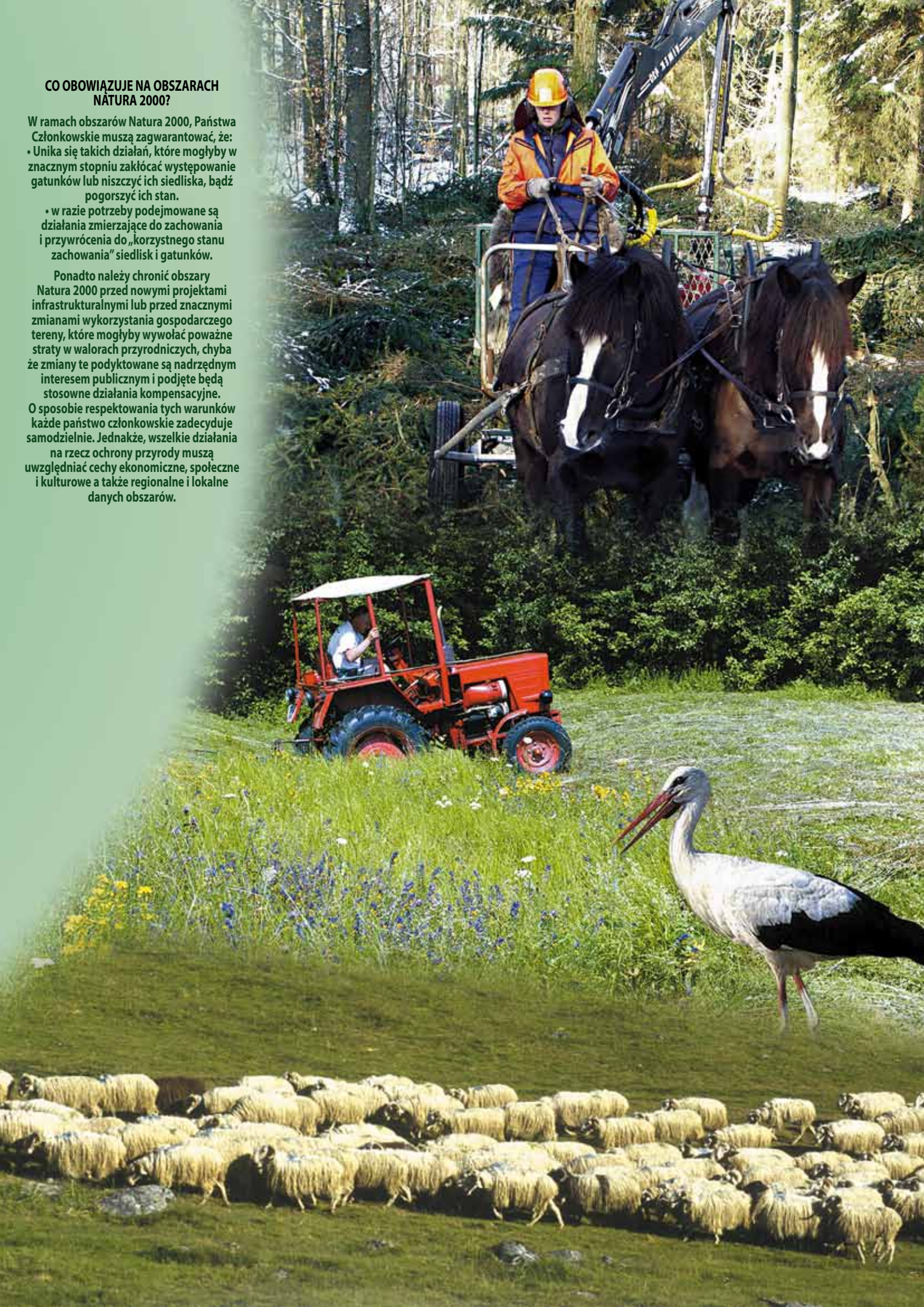
W ramach obszarów Natura 2000, Państwa Członkowskie muszą zagwarantować, że:

- Unika się takich działań, które mogłyby w znacznym stopniu zakłócać występowanie gatunków lub niszczyć ich siedliska, bądź pogorszyć ich stan.

- w razie potrzeby podejmowane są działania zmierzające do zachowania i przywrócenia do „korzystnego stanu zachowania” siedlisk i gatunków.

Ponadto należy chronić obszary Natura 2000 przed nowymi projektami infrastrukturalnymi lub przed znacznymi zmianami wykorzystania gospodarczego tereny, które mogłyby wywołać poważne straty w walorach przyrodniczych, chyba że zmiany te podyktowane są nadrzędnym interesem publicznym i podjęte będą stosowne działania kompensacyjne.

O sposobie respektowania tych warunków każde państwo członkowskie zadecyduje samodzielnie. Jednakże, wszelkie działania na rzecz ochrony przyrody muszą uwzględniać cechy ekonomiczne, społeczne i kulturowe a także regionalne i lokalne danych obszarów.

Ludzie w centrum

programu Natura 2000

W całej Europie istnieją już przykłady na to, jak Natura 2000 funkcjonuje w praktyce.

Najczęściej konieczne jest wprowadzenie niewielkich zmian, aby zapewnić koegzystencję współczesnego użytkownika obszarów z ochroną występujących gatunków i siedlisk. Przykładami takiej symbiozy mogą być opóźnione o kilka tygodni sianokosy, aby pisklęta gniazdujących na łąkach ptaków nabrały zdolności do lotu, a obszary służące zwierzętom za siedliska lęgowe, żerowiska i miejsca odpoczynku nie były narażone na negatywne oddziaływania.

Czasami konieczne będzie wprowadzenie większych zmian aby zapobiec procesom degradacji siedlisk lub aby wspomóc przywrócenie korzystnego stanu zachowania obszaru.

We wszystkich przypadkach, istotne jest, aby osoby zamieszkałe i pracujące na obszarach Natura 2000 były zaangażowane w decyzje dotyczące długofalowego zagospodarowania tych terenów. Wszyscy pełnią ważną rolę w urzeczywistnianiu sukcesu programu Natura 2000 i ratowaniu bioróżnorodności, począwszy od prywatnych właścicieli i użytkowników gruntów, poprzez organy administracyjne, przemysł, stowarzyszenia rekreacyjne i ochrony przyrody, samorządy lokalne a skończywszy na indywidualnych obywatelach.

PODEJŚCIE DO DUŻYCH PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH

Projekty infrastrukturalne, wiążące się ze znacznymi zmianami sposobu użytkowania gruntów w obszarach sieci Natura 2000 (np. budowa nowej drogi, przekształcenie łąki w komercyjną plantację leśną), należy najpierw sprawdzić, czy projekt może istotnie oddziaływać na walory przyrodnicze danego obszaru. Jeżeli stwierdza się, że wpływ ten nie jest znaczący, to możliwa jest realizacja projektu. Jeśli jednak spodziewane oddziaływanie może powodować poważne zagrożenie dla bioróżnorodności, to konieczne jest znalezienie alternatyw mniej szkodliwych a następnie wybór wariantu o mniejszym oddziaływaniu negatywnym. Taką alternatywą może być przykładowo zmiana trasy nowej drogi poza obszarami sieci Natura 2000 lub wybór lokalizacji poza obszarami Natura 2000. W wyjątkowych przypadkach projekty zagrażające przyrodzie i zlokalizowane na obszarach sieci Natura 2000 mogą być realizowane, jeżeli podyktowane są nadrzędnym interesem publicznym i nie występują żadne realne rozwiązania alternatywne. Konieczne jest wtedy podjęcie działań kompensacyjnych w celu zachowania integralności sieci obszarów Natura 2000.

ZRÓWNOWAŻONA GOSPODARKA LEŚNA W NIEMCZECH WSCHODNICH

Rozległe na powierzchni 150 km² lasy Hainich w Turynii stanowią jeden z największych leśnych kompleksów bukowych w Europie. Po zjednoczeniu Niemiec rząd krajowy Turynii ustanowił na znacznej części park narodowy i obszar Natura 2000 w celu przeciwdziałania nadmiernej eksploatacji obszarów.

Stowarzyszenie prywatnych właścicieli lasów, którzy posiadali znaczną część gruntów o wybitnych walorach przyrodniczych, było początkowo przeciwne decyzji rządu w obawie przed zakazem wykorzystania lasu w celach gospodarczych. Jednak administracja ochrony przyrody szybko rozwiązała obawy – stowarzyszenie realizuje zrównoważoną gospodarkę leśną, polegającą na usuwaniu dojrzałych drzew w cyklu rotacyjnym, zgodnym z potrzebą zachowania bioróżnorodności w lasach. Strony sporządziły plan gospodarczy eksploatacji zasobów leśnych, który zapewnił zachowanie cennych siedlisk i gatunków. Dzięki tej umowie gospodarze lasów nadal utrzymują się z gospodarki leśnej bez stosowania konkurencyjnego zrębu całkowitego.

ROLNICTWO NA STEPACH CASTRO VERDE W PORTUGALII

W krajobrazie stepowym Castro Verde w południowej Portugalii tradycyjna gospodarka rolna opiera się na ekstensywnej produkcji zbożowej bez nawadniania, a grunty pozostawia się odłogiem co 2–3 lata. Powstałe w rezultacie półnaturalne siedliska stepowe są cenne dla ochrony przyrody, zwłaszcza awifauny. Jednak konkurencja ze strony intensywnych producentów zbóż zmusiła wielu tradycyjnych rolników do porzucenia ziemi i poszukiwania nowego źródła utrzymania.

Spowodowało to poważne konsekwencje nie tylko dla miejscowej gospodarki, ale i dla ptasich populacji. Po ustanowieniu na stepach Castro Verde obszaru sieci Natura 2000, rolnicy oraz stowarzyszenia ochrony przyrody zdecydowali o połączeniu sił by uzyskać wsparcie materialne od rządu w postaci programu rolno-środowiskowego. Program taki umożliwił tradycyjne metody upraw rolnych, jak miało to miejsce w przeszłości. Działania uwieńczył sukces – obecnie ponad 350 km² upraw rolnych na stepach uprawia się ekstensywnie, a ptaki powracają gromadnie.

Czym będzie

Natura 2000 w praktyce?

OCHRONA CZYSTYCH ZBIORNIKÓW ZDROWEJ WODY WE FRANCJI

Region Owernia w centralnej Francji słynie z obfitych zasobów wody. Duża jej część pochodzi z Loary, która bierze początek w wysokich partiach Masywu Centralnego. Jeden z dopływów Loary, rzeka Allier, zapewnia 70% wody pitnej dostarczanej mieszkańcom miasta Clermont Ferrand i okolic. W celu zapewnienia dobrej jakości wody pitnej, rada miasta wyznaczyła specjalne obszary ochrony ujęć wody. Wymagało to sprawnych działań

nadzorczych i gospodarczych. Ze względu na zasoby cennych lasów łęgowych, większość obszarów włączono do sieci Natura 2000. Wtedy administracja lokalna zwróciła się o pomoc do lokalnej organizacji ochrony przyrody. Obie strony opracowały wspólnie plan zarządzania, w którym ustalono niezbędne działania zapewniające dobrą jakość wody i jednocześnie zachowujące wybitne walory przyrodnicze tego obszaru. W efekcie mieszkańcy Clermont Ferrand mają nie tylko stałe źródło czystej wody, lecz także atrakcyjny rezerwat przyrody w swej najbliższej okolicy.

RENATURYZACJA TERENÓW PODMOKŁYCH W ZACHODNIEJ GRECJI

Delta rzeki Amvrakikos to ogromny kompleks terenów podmokłych rozciągający się w każdym kierunku na setki kilometrów. To słonawe środowisko zapewnia idealne siedlisko dla ptaków wodnych, w tym rzadkiego gatunku pelikana kędzierzawego. W latach osiemdziesiątych XX wieku, fragmenty delty zostały osuszone na potrzeby rolnictwa, co jednak okazało się porażką, ponieważ wody gruntowe uległy nadmiernemu zasoleniu.

Regionalna Agencja Rozwoju zdecydowała się skoncentrować na jak najlepszym wykorzystaniu walorów przyrodniczych tego obszaru. Delta zasłynęła w skali światowej jako atrakcja turystyczna i zaczęła przynosić korzyści z rodzącego się rynku eko-turystyki.

Po przywróceniu znacznych powierzchni delty do stanu pierwotnego, przygotowano zintegrowany plan gospodarowania, przy współudziale lokalnych, zaangażowanych podmiotów, którego celem było promowanie wykorzystania gruntów i podejmowania inicjatyw eko-turystycznych zgodnie z ideą programu Natura 2000. Wyraźne zaangażowanie miejscowej ludności oraz rosnąca liczba zainteresowanych przyrodą turystów pozwalają wnioskować, że nowa wizja Amvrakikos zaczyna być optymalna.

OBSERWACJA WIELORYBÓW NA AZORACH

Znajdujące się u wyjścia na Atlantyk, głębokie wody wokół Azorów obfitują w przyrodę morską. Archipelag ten jest jednym z najlepszych miejsc w Europie do obserwacji wielorybów i delfinów. Ten cenny atut przyrodniczy jest ogromnym potencjałem eko-turystycznym, który jednak niewłaściwie wykorzystany może szkodzić zwierzętom. Aby zagwarantować, że oglądanie wielorybów jest prowadzone w sposób fachowy, rząd Azorów wprowadził obowiązkowy kodeks postępowania dotyczący obszarów morskich włączonych do sieci Natura 2000. W zamian za przestrzeganie przepisów w tym zakresie,

lokalni przedsiębiorcy uczestniczą w szkoleniach w zakresie zarządzania oraz ochrony przyrody morskiej. Współpraca zaowocowała międzynarodową sławą wysp idealnie nadających się do obserwacji wielorybów, a w konsekwencji rozwojem lokalnych przedsiębiorstw.

Szereg inicjatyw opisanych na tej stronie współfinansowano z funduszu programu LIFE. Program dofinansowania LIFE+ Unii Europejskiej dysponuje na lata 2007–2013 kwotą co najmniej 800 milionów EURO przewidzianych na projekty ochrony przyrody i na rzecz bioróżnorodności. Należy tu wymienić także projekty demonstracyjne i promujące najlepsze praktyki realizowane w obszarach Natura 2000.

<http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

KONSORCJA ENERGETYCZNE POMAGAJĄ RATOWAĆ RZADKIE GATUNKI PTAKÓW W HISZPANII

W regionie Aragonii produkuje się większość energii elektrycznej w Hiszpanii. Niestety, rozbudowana sieć linii przesyłowych jest główną przyczyną śmiertelności wysoce zagrożonych gatunków ptaków, takich jak orłosęp. Wiele z tych ptaków ginie porażonych prądem po kolizji z linią wysokiego napięcia. Aby rozwiązać ten problem, administracja regionu ściśle współpracuje z firmami energetycznymi zmierzając do zapewnienia bezpieczeństwa na przeszło 350 km linii energetycznych przebiegających w obszarach Natura 2000. Już początek współpracy zaowocował wyraźnym spadkiem śmiertelności ptaków.

Niektóre nawet zaczęły zakładać gniazda na wysokich słupach energetycznych. Zakłady energetyczne zgodziły się na instalację wszystkich nowych linii pod ziemią.

JAK ŻYĆ Z DRAPIEŻNIKAMI W RUMUNII

W górskim krajobrazie Vrancea występuje druga pod względem liczebności koncentracja drapieżników w Rumunii i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej. Przez minione stulecia większość miejscowej ludności nauczyła się zgodnie żyć z potencjalnie niebezpiecznymi zwierzętami. Jednak w ostatnich latach zaniedbano tradycyjnych metod zabezpieczenia

upraw i stad hodowlanych, a liczba utraconych owiec wzrosła. Po przystąpieniu do UE rumuński urząd środowiska utworzył lokalną instytucję, która pomaga rolnikom chronić inwentarz a także wypłaca odszkodowania za poniesione straty. Świadczenia te powinny być włączone do unijnych programów rozwojowych obszarów wiejskich. Urząd środowiska wspiera ponadto przestawienie lokalnej gospodarki na więcej sektorów, tak aby region Vrancea uznano za obszar wybitnie atrakcyjny dla turystów zainteresowanych obserwacją dzikich zwierząt. Tym sposobem znaleziono drogę do koegzystencji drapieżników i człowieka.

OCHRONA PRZYRODY WSPIERA LOKALNE ROLNICTWO W DANII

Dolina rzeki Varde była niegdyś mozaiką słonorośli, łąk charakteryzujących się znaczną bioróżnorodnością. Z czasem obszary te systematycznie osuszono z korzyścią dla intensywnego rolnictwa, lecz popyt na intensywnie wytwarzane granulaty z traw (pelety) upadł, a lokalne stowarzyszenie producentów rolnych musiało szukać alternatywnych źródeł dochodu. Ustalono, że obszar ten idealnie nadawałby się pod ekstensywny wypas i sianokosy, a na to można było otrzymać dofinansowanie w ramach programów rolno-środowiskowych, ale pod warunkiem że łąki będą znów nawodnione. Kompetentna administracja ochrony przyrody podjęła się zadania renaturyzacji łąk. Ponad 250 rolników skorzystało z programów rolno-środowiskowych, szacowanych na milion EURO rocznie. Przyszłość rolnictwa jest teraz zabezpieczona, a podmokłe łąki znów uprawia się w zgodzie z naturalnymi warunkami.

GOSPODARKA LEŚNA I OCHRONA PRZYRODY W FINLANDII

Środkowa Finlandia to główny obszar przemysłu drzewnego tego kraju. Większość lasów znajduje się tu w rękach prywatnych i jakiegokolwiek ograniczenia gospodarczego wykorzystania wynikające z programu Natura 2000 nie mają szans akceptacji. Regionalny urząd środowiska postanowił, że najlepszym sposobem przekonania prywatnych właścicieli lasów do zaakceptowania programu Natura 2000 jest przedstawienie odpowiedniego planu zarządzania lasów. Plan ten ocenił potencjał gospodarczy zasobów w perspektywie najbliższych 10–20 lat oraz wyjaśniał, co można zrobić dla ochrony przyrody. To praktyczne narzędzie nie tylko wspierało właścicieli w gospodarowaniu rezerwami w sposób bardziej ekonomiczny, ale także pomogło rozwiązać mitem, że Natura 2000 oznacza całkowite wyłączenie lasów z gospodarki produkcyjnej. Okazało się wręcz odwrotnie, że gospodarka leśna może przynosić zyski.

ADMINISTRACJA GOSPODARKI WODNEJ PRZYWRACA MEANDRY NA RZEKACH W AUSTRII

Jak w przypadku wielu alpejskich rzek, koryto rzeki Obere Drau wyprostowano i skanalizowano, tak aby uregulować bieg rzeki i wdrożyć intensywne rolnictwo w strefach brzegowych. Jednak z czasem trzeba było przyznać, że tak drastyczne rozwiązania inżynierskie spowodowały więcej szkód niż korzyści, i to nie tylko w dzikiej przyrodzie. Bez naturalnych meandrów i siedlisk nadrzecznych rzeka płynęła znacznie szybciej, co doprowadziło do erozji koryta. Obniżył się także poziom wód gruntowych, a rolnicy zaczęli skarżyć się, że ich pola wysychają. Po włączeniu rzeki Obere Drau do sieci Natura 2000 administracja gospodarki wodnej zdecydowała się zaakceptować bardziej łagodne dla rzeki metody inżynierskie. Wzdłuż 40 kilometrowego odcinka odnowiono zakola, otwarto dopływy oraz przywrócono do pierwotnego stanu podmokłe strefy brzegowe górnej Drau. Działania pozytywnie wpłynęły zarówno na poziom wód gruntowych, jak i na zasoby dziko żyjących zwierząt i roślin, a obecnie planuje się realizację podobnych prac na pozostałych odcinkach rzeki.

Jak mierzyć sukces?

Aby poznać i sprawdzić sytuację w sieci obszarów Natura 2000, ważne są regularne obserwacje siedlisk i gatunków wymienionych w dwóch wspólnotowych dyrektywach oraz analiza danych o działaniach ochronnych i stanie zachowania.

Państwa członkowskie zobowiązane są w trybie sześcioletnim do składania przed Komisją sprawozdań dotyczących stanu bieżącego i zachowania gatunków i siedlisk w danym kraju oraz na temat podejmowanych przez państwo zabiegów ochronnych tych gatunków i siedlisk. Komisja może następnie sprawdzić przedłożone informacje w aspekcie ogólnoeuropejskim w celu ustalenia ogólnych tendencji dotyczących wszystkich gatunków i siedlisk na terytorium całej Unii Europejskiej.

Ułatwia to nie tylko sprawdzenie ogólne postępu w rozwoju sieci Natura 2000, ale także pomaga w identyfikacji problemów w obszarach, gdzie niezbędne jest podjęcie bardziej intensywnych działań ochronnych.

ENDEMICZNY GATUNEK RYB URATOWANY PRZED WYGINIĘCIEM

Na wyspie Rodos żyje rzadki gatunek ryb słodkowodnych o nazwie gizani, który nie występuje w żadnym innym miejscu na świecie. To małe zwierzątko jest mistrzem przetrwania – całe życie spędza w słodkich wodach rzek, potoków i źródeł na wyspie, znosząc zimowe powodzie w temperaturach poniżej zera oraz fale gorąca i susze w środku lata. Większość siedlisk tego gatunku objęto obecnie ochroną w ramach sieci Natura 2000 i wprowadzono przepisy kontrolujące pobór wody a także inne oddziaływania negatywne. Ostatnie badania kontrolne wykazują, że w wyniku tych zabiegów populacja gizani odbudowuje się. Walka tych ryb o przetrwanie podbiła serca i umysły zarówno mieszkańców, jak i turystów. Ostatnio zorganizowano nawet centrum informacji turystycznej na cześć endemicznej ryby z Rodos.

OCHRONA JASKIŃ NIETOPERZY W PÓŁNOCNEJ EUROPIE

Wzdłuż granic Belgii, Luksemburga i Niemiec znajduje się jeden z ostatnich bastionów północnoeuropejskich gatunków nietoperzy. Niestety, wiele z tradycyjnych kwater zimowych, jak jaskinie uległo uszkodzeniom na skutek działań rekreacyjnych człowieka. Tylko obiektom historycznym możemy zawdzięczać alternatywne rozwiązania. W regionie tego pogranicza pozostały liczne podziemne tunele i bunkry z czasów wojen oraz zamknięte kopalnie i stare twierdze. Ponad 150 kwater zimowych chronionych jest tu w ramach sieci Natura 2000. Są one niedostępne do użytku publicznego. Nietoperze reagują dobrze na wprowadzone zakazy – populacje na obszarach Natura 2000 ustabilizowały się po raz pierwszy od 50 lat.

ORŁY CESARSKIE ZNÓW POD WĘGIERSKIM NIEBEM

Orzeł cesarski to wielki i majestatyczny ptak drapieżny występujący na stepowych równiach Karpat. Ostoje tego gatunku w EU stanowią Węgry. Jednak na początku lat 80tych ubiegłego stulecia żyło tam zaledwie 10–20 par. Narodowa organizacja ochrony ptaków zdecydowała się na podjęcie programu ratowania gatunku. Ponad 10.000 słupów energetycznych wyposażono w dodatkową izolację aby zminimalizować straty na skutek porażenia prądem. Podjęto kontrolę gniazd. Młode osobniki obserwowano telemetrycznie, ponadto roztoczono opiekę nad chorymi orłami. Na pierwszym planie działań znalazła się edukacja miejscowych rolników i leśników aby nie zaniechali tradycyjnych metod gospodarowania, a w siedliskach lęgowych nie prowadzili prac zrębowych. Dzięki tym zabiegom już w roku 2005 liczba par lęgowych wzrosła do 75–80.

ODRODZENIE POPULACJI KOZIC W APENINACH

Niegdyś kozice w prowincji Abruzzo swobodnie przemieszczały się w wysokich partiach górskich regionu apenińskiego w środkowych Włoszech. Intensywne polowania oraz kurczenie siedlisk spowodowały niemalże całkowite wymarcie endemicznego podgatunku kozicy. W połowie lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku populacja liczyła zaledwie 20 osobników. Z tego powodu administracja ochrony przyrody zdecydowała utworzyć zamkniętą stację hodowlaną dla obszarów i podjąć reintrodukcję małych stad w starannie dobranych siedliskach w Apeninach. Działaniom tym towarzyszyła duża kampania informacyjna oraz ścisła kontrola polowań i turystyki. Od czasu rozpoczęcia programu populacja zwiększyła się do 1.000 osobników, co stanowi największą liczebność ostatnich stu lat.

W WIELKIEJ BRYTANII ZNÓW BUCZĄ BĄKI

Bąk to przesiadujący w ukryciu ptak, który żyje na bagnach oraz w rozległych trzcinowiskach. Wywoławcze buczenie samca to często jedyny znak obecności tego ptaka. W ostatnim stuleciu liczebność gatunku stopniowo zmniejszała się w całej Europie głównie z powodu utraty odpowiednich siedlisk. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii nie było wyjątkiem. Do roku 1997 stwierdzono jedynie 11 odzywających się samców i gatunek spotkałby pewny koniec, gdyby niczego nie zrobiono. Podjęto wnet działania w celu odtworzenia pierwotnych siedlisk bąka oraz założono nowe trzcinowiska w strategicznych stanowiskach, tak aby gatunek ponownie występował na obszarze całego kraju. W rezultacie tych działań populacja bąka zwiększyła się pięciokrotnie w ostatnich siedmiu latach, co świadczy o jednym z największych sukcesów Wielkiej Brytanii w ochronie gatunków dziko żyjącej flory i fauny.

SZCZĘŚLIWA RĘKA DO ROŚLIN

Wyspy Kanaryjskie na tle reszty Europy wyraźnie wyróżnia bogactwo gatunków roślinnych. Jednak ograniczony zasięg występowania szaty roślinnej powoduje ekstremalną wrażliwość na wszelkie zmiany środowiskowe. Niektóre gatunki, jak czarna bez kanaryjski (*Sambucus palmensis*), występują tak rzadko, że sama ochrona siedlisk nie wystarcza. Dlatego administracja Wysp Kanaryjskich uruchomiła program restytucji rodzimej flory. Zbierane są nasiona dziko rosnących roślin a następnie hodowane w specjalnych szkółkach i przesadzane na odpowiednie stanowiska na wyspach. Zasoby dziko rosnącego bzu kanaryjskiego zwiększyły się już czterokrotnie. Nie brak też miejsca na reintrodukcję gatunku – w uznaniu niezwyklej bioróżnorodności ponad 30% powierzchni Wysp Kanaryjskich znalazło się w sieci Natura 2000.

Natura 2000 –

jak może pomóc każdy z nas?

W całej Europie istnieje szereg możliwości, aby również i Państwo mieli swój udział w sukcesie sieci Natura 2000.

- ▶ Mogą Państwo poznać obszary Natura 2000 położone niedaleko miejsca swojego zamieszkania. Po wielu z nich można wędrować, organizowane są tam wycieczki terenowe połączone z obserwacją przyrody i inne zajęcia dla całej rodziny, które zapewnią Państwu wrażenia z udanej wycieczki.
- ▶ Mogą Państwo zgłosić swój akces w formie wolontariatu do pomocy w pobliskim obszarze chronionym. Organizacje ochrony przyrody zawsze cieszą się z wolontariuszy, którzy pomagają w utrzymaniu obszarów.
- ▶ Prosimy zabrać dzieci do pobliskich obszarów Natura 2000, tak aby mogły poznać i dowiedzieć się o żyjących tu zwierzętach i roślinach. Obszary Natura 2000 doskonale sprawdzają się jako „Zielona szkoła” oraz inspirują dzieci i dorosłych do zdrowych zabaw na świeżym powietrzu.
- ▶ Prosimy o stworzenie naturalnego mini-raju w Państwa ogrodzie bądź w pobliskiej okolicy i posadzenie w nim rodzimych roślin bogatych w nektar, o założenie małego stawu, o umożliwienie zimowania owadom w należącej do Państwa stercie drewna...
- ▶ Mogą Państwo również wspomagać lokalną gospodarkę na obszarach Natura 2000 oraz w ich sąsiedztwie kupując o stosownej porze roku lokalne wyroby przyjazne dla środowiska, których dochód ze sprzedaży wspiera działania na rzecz zachowania rodzimych gatunków i siedlisk.

Którykolwiek wariant Państwo wybiorą, prosimy o podzielenie się swoimi doświadczeniami z innymi i zainteresowanie programem Natura 2000 –
przecież przyroda Europy jest dla was!

WIĘCEJ INFORMACJI NA TEMAT PROGRAMU
NATURA 2000 ZNAJDĄ PAŃSTWO:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/>

Wszystkie fotografie w niniejszej publikacji są chronione prawami autorskimi. Żadna z nich nie może być wykorzystana bez pisemnego pozwolenia autora.

OKŁADKA © K. Taskinen; © J. Luhta; © P. Creed; © R. Hoelzl/4nature; © P. Creed; © J. Luhta; © B. Gibbons/Natural Image; © New Forest LIFE Partnership; © G. Logan/SNH **ADJUSTACJA** © A. Zanetti **UKŁAD STRON** © S. Bickel/BBOWT

STR. 2 Abernethy Forest (UK) © K. Sundseth; **Elsenborn meadows (BE)** © F. Vassen; **Dorset heaths (UK)** © J. Houston; **Bluebell woods (BE)** © K. Taskinen; **Lech Valley (AT)** © A. Vorauer (www.4hour.cc); **Southern Greece (EL)** © B. Gibbons/Natural Image; **Hohe Tauern NP (AT)** © M. Fritz; **Relictual grasslands, Ardèche (FR)** © P. Collin/ENC; **Hungarian wetland (HU)** **zaj. Grass-of-Parnassus** © A. Gag; **Betony** © P. Creed; **Small red damselfly** © B. Gibbons/Natural Image; **Boletus erythropus** © P. Creed; **Stoat** © Nature Photographers; **Eleonora's falcon** © M. Ravasini; **Southern gentian** © P. Creed; **Spotted fritillary** © J. Asher; **Fire salamander** © E. van Uchelen/Saxifraga
STR. 3 Red kite © M. Read; **The Burren (IE)** © www.burrenbeo.co; **Waddensea seals (NL)** © A. Maywald; **Lapland (FI)** © J. Luhta; **Čepkeliai bog pool (LI)** © V. Monsevičius; **Hortobagy NP (HU)** © L. Lisztes; **Danube Delta (BU)** © www.deltaresort.com; **The Julian Alps (SL)** © T. Jeseničnik/TNP; **Sardinian coast (IT)** © K. Sundseth; **Dehesas (ES)** © Fundación Global Nature – Extremadura; **Hainich beech forest (DE)** © T. Stephan; **Madeira (PT)** © M. Freitas

STR. 8 EU flags; Wigeon in flight © D. Kjaer; **Danube floodplain (AT)** © H. Dolecek; **Banded demoiselle (SL)** © J. Petutschnig, Umweltbüro Klagenfurt; **Gothenburg Summit (2001)** © A. Andersson; **Danube River (AT)** © NP Donau Auen; **Gothenburg Summit (2001)** © A. Andersson; **Hawksbill turtle (EL)** © Archelon; **zaj. Kingfisher** © D. Kjaer
STR. 9 Cranes, Champagne Ardenne (FR) © A. Balthazard/LPO; **Dancing cranes (FI)** © J. Luhta; **Cranes in mires (FI)** © J. Luhta; **Cranes in flight (EE)** © M. Kose; **Cranes in Gallocañera (ES)** © A. Torres; **Cranes with chick (FI)** © J. Luhta **wyłączony Flying crane** © P. Dubois

STR. 10 Lady's slipper (AT) © Archiv Abt. Umweltschutz; **Black-throated diver (FI)** © J. Luhta; **Short-beaked common dolphin (EL)** © S. Agazzi (http://www.tethys.org); **Bearded vulture (AT)** © EGS-Österreich/N. Roth-Callies; **Rosalia alpina (FR)** © J. Asher; **European mink (EE)** © T. Maran; **Cyprus mouflon (CY)** © A. Antoniou; **European pond terrapin** © E. van Uchelen/Saxifraga; **Isoplexis chalcantia, Canary Islands (ES)** © Consejería de Medio Ambiente del Gobierno de Canarias; **Iberian lynx (ES)** © Proyecto LIFE Lince Junta de Andalucía **zaj. Collared flycatcher (CZ)** © J. Hlasek; **Calypto orchid (FI)** © M. O'Brien; **Marsh fritillary (UK)** © J. Asher
STR. 11 Boreal forest (FI) © K. Sundseth; **Eagle owl (EE)** © M. Kose; **Limestone pavement (UK)** © P. Creed; **Large copper (FR)** © J. Asher; **Eastern pasqueflower (CZ)** © J. Hlasek; **Poet's narcissus, hay meadow, Pyrenees (FR)** © P. Creed

STR. 16 Children at Weidmoos (DE) © Gem. Lamprechtshausen; **Grindenschwarzwald (DE)** © Abt. Landespflege, Arbeitsbereich Wildökologie; **Ministry officials (DE)** © Rädle; **Hunting (FR)** © FACÉ; **Stakeholders in Tiroi (AT)** © Archiv der Abteilung Umweltschutz, Amt der Tiroler Landesregierung; **Schütt-Dobratsch NP (AT)** © LIFE-Project Schütt-Dobratsch; **Agricultural advisors, Termoncarragh (IE)** © C. Keena; **New Forest LIFE Partnership (UK)** © New Forest LIFE Partnership; **Hiking (FR)** © F. Flavier **STR. 17 Hainich beech forest (DE)** © Nationalpark Hainich; **Black woodpecker (LV)** © V. Larmanis; **Castro Verde (PT)** © K. Sundseth; **Shepherding (ES)** © Fundación Global Nature

STR. 18 Vavre et Forêt du Moulin (FR) © LN_CEPA_J. Saillard, Fédération des Conservatoires d'espaces naturels; **Otter** © P. Glendell/English Nature; **Lagarou lagoon (EL)** © G. Rousopoulos; **Dalmatian pelican (EL)** © A. Ivanenko; **Whale watching, Azores (PT)** © F. Cardigos/magDOP; **Sperm whale (PT)** © J. Fontes/magDOP **STR. 19 Adjusting power cables Aragon (ES)** © Red Eléctrica de España; **White stork nesting on power cables (ES)** © Red Eléctrica de España; **Learning to live with large Carnivores (RO)** © Silviu Chiriac, LIFE project; **Brown Bear (RO)** © Silviu Chiriac, LIFE project; **Varde meadows (DK)** © S. Mariagaard; **Corncrake (LV)** © A. Petriņš; **Foresters (FI)** © P. Kulmala; **Siberian jay (FI)** © J. Luhta; **Obere Drau (AT)** © I. Hoffman, ecoconsult.com; **Kingfishers** © J. Zmólnig

STR. 4 Food Fair (HU) © F. Kis/WWF Hungary; **Birdwatching Waddensea (DE)** © M. Stock; **Diver in the Azores (PT)** © P. Wirtz/ImagDOP; **Fishermen (ES)** © SEO/BirdLife; **Great Kemerli bog (LV)** © K. Sundseth; **Forestry (SE); River Ain (FR)** © G. Brevet; **Production of cork (ES)** © APCOR **STR. 5 Yllas NP (FI)** © K. Taskinen; **Poppy field (UK)** © P. Creed

STR. 6 Floods, Oxford (UK) © Newquest; **Benidorm (ES); Peat extraction (IE)** © Bord na Mona; **Intensive agriculture (DE)** © D. Miletich/4nature; **New motorway (PT)** © LPN; **Tank tracks, Salisbury Plain (UK)** © MOD; **Waste dumping (UK)** © Wiltshire Wildlife Trust; **Construction site, Sicily (IT)** © DG Regio; **Ochre pollution (UK)** © P. Wakely/English Nature; **Prestige disaster clean-up operation (ES)** © El Correo Gallego **STR. 7 House sparrow (UK)** © D. Kjaer; **Brown bear (FI)** © J. Luhta; **Omphalodes littoralis (FR)** © P. Creed; **Wildmoor Heath (UK)** © J. Asher; **Dartford warbler (UK)** © D. Bright; **Apollo butterfly (FR)** © J. Asher; **Sand lizard (UK)** © B. Gibbons/Natural Image

STR. 12 Triglav NP (SI) © J. Mihelec; **Wetland and egrets (SK)** © A. Popovic; **Kuronian spit (LT)** © Z. Markvenas; **Bialowieza Forest (PL)** © B. Gibbons/Natural Image; **Upper Teesdale (UK)** © P. Creed; **Coastal habitat (MT)** © V. Mercieca/The Gaia Foundation; **Alpine meadow (FR)** © B. Gibbons/Natural Image; **Stora Alvaret (SE)** © S. Forslund; **Samaria Gorge, Crete (EL)** © P. Creed **STR. 13 Boreal forest (FI)** © J. Luhta; **Atlantic oakwoods (IE)** © K. Sundseth; **Trockenrasen (DE)** © Dr A. Didion; **Mercantour (FR)** © F. Flavier; **Pannonian salt steppes (HU)** © S. Görö; **Macin Mountains (RO)** © MMNPA; **Shabia Lake Complex (BU)** © S. Spasov **Garrigue habitat (EL)** © B. Gibbons/Natural Image; **Mediterranean Scrub (ES)** © B. Gibbons/Natural Image; **Phoenix palm habitat, Crete (EL)** © C.A. Thanos

STR. 14 Coastal meadows (EE) © M. Kose; **Dehesas (ES)** © Funcación Global Nature – Extremadura; **Alpine meadows** © R. Hoelzl/4nature; **Cutting reedbeds (EE)** © M.V. Rannap; **Untersee (DE)** © E. Stegmaier – RP Freiburg; **Fishermen (ES)** © Spanish Cetacean Society SEC; **Shepherding, West Münster (DE)** © L. Aschenmeier; **Burren, grazing (IE)** © www.burrenbee.com; **Fishermen (EL)** © G. Rousopoulos ΣΕΑΜΑ **Natterjack toad (EE)** © M.V. Rannap; **Dormouse (UK)** © M. Read; **Arctic tern** © J. Ruuskanen **STR. 15 Transporting timber, Söderåsen NP (SE)** © O. Fiskejö; **Wooded meadows (LV)** © V. Larmanis; **White stork (CZ)** © J. Hlasek; **Shepherding (FR)** © G. Lopez/Wildlife Pictures

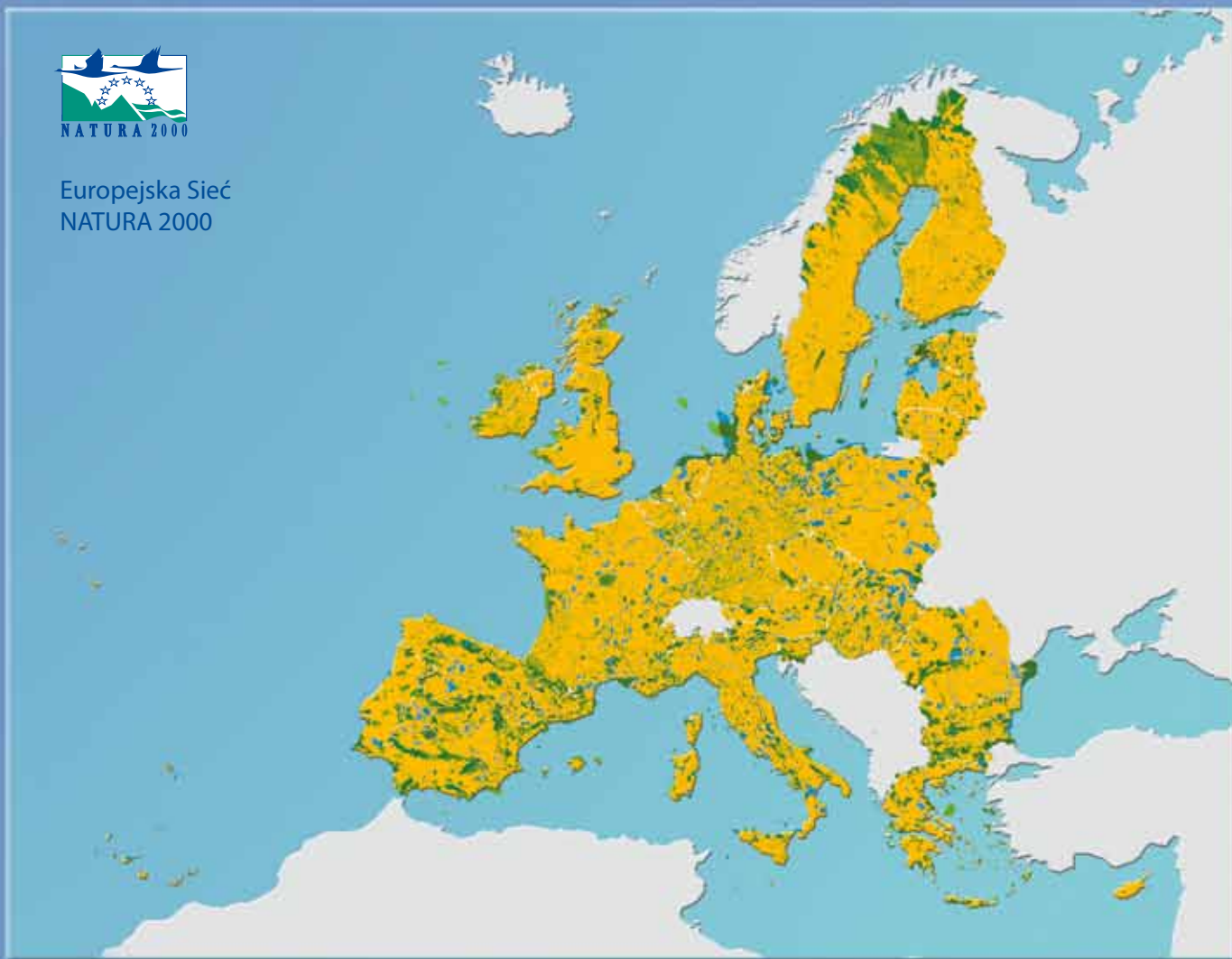
STR. 20 Lake Constance forget-me-not (AT) © Amt der Landeshauptstadt Bregenz; **Mediterranean monk seal (EL)** © MOM (www.mom.gr); **Hierro giant lizard (ES)** © D.L. Sánchez; **Parrot fish (MT)** © English Nature; **Maltese everlasting (MT)** © University of Catania, Sicily; **Lesser kestrel (PT)** © LPN; **European bison (PL)** © B. Gibbons/Natural Image; **Great bustard (HU)** © Hortobágy NP; **Sand grouse (ES)** © A. Torres ZAL; **European wolf (Croatia)** © D. Huber; **Scarce large blue (CZ)** © J. Hlasek; **Crocus hartmannianus (CY)** © A. Antoniou; **Hermit beetle (SE)** © K. Claesson; **Cyprus bee orchid (CY)** **STR. 21 Ladiges cypris ghigii (EL)** © A. Zoubouloulou; **Freshwater stream, Rhodes (EL)** © P.S. Economidis; **Protecting bat caves (LU)** © F. Schwaab; **Pipistrelle bat (UK)** © BBOWT; **Imperial Eagle (HU)** © A. Kovacs; **Radio tagging (HU)** © M. Horvath; **Reedbed restoration (UK)** © RSPB; **Bittern (UK)** © P. Vines; **Argyranthemum lidii (ES)** © Consejería de Medio Ambiente del Gobierno de Canarias; **Replanting endemic plants (ES)** © Consejería de Medio Ambiente del Gobierno de Canarias

STR. 22 Wardens on Lampedusa (IT) © S. Picchi; **Bird Fair (UK)** © Lee Valley Regional Park; **Outdoor picnic Yllas (FI)** © K. Taskinen; **Green days in Romania (RO)** © Eurosite; **Games for bearded vulture; German bread (DE); Tatra NP (SK)** © Popp & Hackner/4nature; **Children's ID charts (UK)** © Lee Valley Regional Park Authority **STR. 23 Volunteers (UK)** © LIFE project Lowland Limestone Pavements; **Encountering Alpine marmots (AT)** © H. Schweiger/4nature; **Releasing sea turtles, Lampedusa (IT)** © A. Zanetti

Europejska Sieć
NATURA 2000

Program Natura 2000 jest najbardziej ambitną inicjatywą, jaką kiedykolwiek podjęto w celu zachowania bogatego dziedzictwa naturalnego Europy. Program umożliwia współdziałanie wszystkich 27 państw UE w zakresie ochrony najbardziej cennych gatunków i siedlisk na całym ich obszarze występowania w Europie, niezależnie od granic państwowych. Głównym celem programu jest stworzenie ekologicznej sieci obszarów znanej pod nazwą „Sieć Natura 2000”. Jak dotąd do sieci tej włączono około 25.000 obszarów. Łącznie obszary te są największym systemem obszarów chronionych na świecie.

Ponieważ obszary Natura 2000 stanowią integralną część naszych krajobrazów kulturowych, ważne jest, aby w dalszym ciągu stosować tradycyjne metody gospodarowania uwzględniające zagrożone gatunki i siedliska. Celem nie jest całkowita eliminacja gospodarki, ale ustalenie warunków, które umożliwią koegzystencję działań gospodarczych i zachowanie bioróżnorodności w Europie.

Prywatni właściciele ziemscy i administratorzy gruntów rolnych, przedstawiciele administracji, działacze ochrony przyrody i poszczególni obywatele – każdy przyczynia się do sukcesu Natury 2000.

Komisja Europejska

Natura 2000 – Nasza europejska przyroda

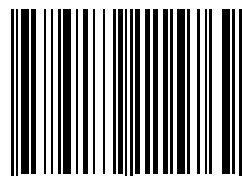
Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich

2009 – 28str. – 21 x 29.7 cm

ISBN 978-92-79-11576-9

ISBN 978-92-79-11576-9

9 789279 115769